

## Уступ

Адна з праблемаў, зь якой сутыкнуўся Эўразьвяз у дачыненнях з суседзьмі – беларускае пытаньне. У гэтым кірунку неабходна ўлічваць наступныя тры фактары.

**Першы.** Пашырэнне Эўразьвязу ў 2004 г. прывяло да таго, што ЭЗ цяпер мае зь Беларусьсю мяжу ў 1000 кілямэтраў (Латвія, Літва, Польшча). Апроч таго, выявілася адсутнасьць пасьлядоўнай стратэгіі ЭЗ у дачыненні да Беларусі да і пасья пашырэння ў 2004 г.

**Другі.** Каляровыя рэвалюцыі, найперш Памаранчавая ва Украіне, зьмянілі сытуацыю на постсавецкай прасторы, а зь ёй і ў Беларусі. Працэсы дэмакратызацыі ва Украіне, Грузіі, Малдове – ускосным і непасрэдным чынам – уплываюць на сытуацыю ў краіне. Частка беларускага грамадства пільна сочыць за падзеямі ў постсавецкіх краінах, і пасьпяховыя рэформы сталі б доказам таго, што Беларусь таксама можа быць нармальнай эўрапейскай краінай.

**Трэці.** Самы істотны чыньнік – выбары прэзыдэнта Беларусі ў сакавіку 2006 г. Ад 1996 г. беларускі аўтарытарны рэжым знаходзіцца ў самаізаляцыі і паза рамкамі Рады Эўропы. Цалкам верагодна, што Лукашэнка будзе ў трэці раз абраны прэзыдэнтам. У такім выпадку беларускі рэжым стане ўнікальным для Эўропы. Ён будзе падобны да сярэднеазіяцкай дыктатуры, але гэта абсалютна непрыёмальна для эўрапейскіх стандартаў. Таму Эўразьвяз ня можа праігнараваць гэтыя фактары і павінен распрацаваць адэкватны адказ.

Але неабходна ўлічваць, што пералічаныя вышэй фактары цалкам не адлюстроўваюць зацікаўленасці Эўразьвязу лёсам Беларусі. Існуюць яшчэ чатыры прычыны зацікаўленасці ў беларускім пытанні.

Па-першае, гэта парушэнні правоў чалавека рэжымам Аляксандра Лукашэнкі. Большасць беларусаў, найперш моладзь, выступаюць супраць абрання прэзідэнта на трэці тэрмін, падтрымліваючы супрацоўніцтва з Эўразьвязам. ЭЗ павінен пайсці насустрач памкненням беларусаў, што будзе тэстам для далейшай абароны дэмакратыі ў Эўропе.

Другая прычына – пытанне мяккіх формаў бясьпекі. Недэмакратычная краіна Беларусь – ненадзейны партнэр для супрацоўніцтва ў сферах барацьбы з арганізаванай злачыннасцю, гандлем людзьмі, экалёгіі. Не даючы магчымасці разьвіваць супрацоўніцтва з памежнымі рэгіёнамі, рэжым Лукашэнкі не спрыяе ўмацаваньню бясьпекі паміж ЭЗ і новымі краінамі-суседзямі. Слабае разьвіццё памежных сувязяў паміж новымі чальцамі ЭЗ Літвой і Польшчай зь Беларусьсю моцна кантрастуе на фоне пазытыўнага разьвіцця аналягічных сувязяў паміж Польшчай і Славакіяй, напрыклад, з Украінай.

Па-трэцяе, стасункі паміж рэжымам Лукашэнкі і такімі краінамі як Іран могуць несці пагрозу бясьпецы ЭЗ. Беларускія ўлады супрацоўнічаюць зь іншымі аўтарытарнымі рэжымамі па розных напрамках: вайсковае супрацоўніцтва, гандаль зброяй, ваеннай тэхнікай.

Па-чацьвёртае, Беларусь – гэта лякмусавая паперка для далейшых стасункаў ЭЗ і Расеі. Расейская палітычная эліта разглядае палітыку Эўразьвязу ў дачыненні да Беларусі як прыклад стаўленьня да недэмакратычных рэжымаў, што мае значэнне напярэдадні прэзідэнцкіх выбараў у Расеі 2008 г. Сакавіцкія выбары ў Беларусі стануць для Расеі выдатнай ілюстрацыяй таго, як Эўразьвяз рэагуе на аўтарытарныя рэжымы ў свеце. Неакрэсленая палітыка ЭЗ у дачыненні да рэжыму Лукашэнкі можа быць успрынятая Масквой як сьведчанне няздольнасці ЭЗ праводзіць пасьялядоўную і рашучую палітыку ў справе абароны дэмакратыі. Адсутнасць аргументаў супраць Лукашэнкі можа прадэманстраваць адсутнасць аргументаў у дачыненні да Расеі, якая паціху спаўзае ў бок аўтарытарызму і грэбавання прынцыпамі дэмакратыі.

Але прадказаць развіццё сітуацыі ў Беларусі немагчыма. Лукашэнка можа заставацца прэзідэнтам доўгі час, а палітычныя зьмены могуць адбыцца як празь некалькі гадоў, так і за некалькі месяцаў. Правядзеньне Кангрэсу дэмакратычных сілаў у кастрычніку 2005 г. і абраньне на ім адзінага кандыдата, магчыма, далі шанец адрадыцца беларускай апазыцыі. Але ў любым выпадку ЭЗ павінен быць гатовы да некалькіх сцэнароў развіцця падзей ды перагледзець палітыку ў беларускім пытаньні за некалькі месяцаў.

Гэтая праца складаецца зь дзвюх частак. Першая частка не перасьледуе мэту дэталёвага апісаньня ўсіх аспектаў сітуацыі ў Беларусі і вакол яе. Аднак яна ёсьць пастаноўкай дыягназу, як выбудаваць стратэгію ЭЗ накіонт Беларусі. Частка складаецца з чатырох падразьдзелаў: унутраная сітуацыя ў краіне, рэсэйскае фактар, палітыка ЗША і палітыка ЭЗ у дачыньні да Беларусі.

Другая частка прысьвечаная стратэгіі ЭЗ у дачыньні да Беларусі і разглядае тры аспекты палітыкі ЭЗ у найбліжэйшай пэрспэктыве: новую філязофію, захады ды інструмэнты рэалізацыі гэтых захадаў.

За апошні час зьявілася некалькі даследаваньняў на тэму стасункаў паміж Беларуссю і ЭЗ. Фундацыя „Pontis” у Славакіі ў сакавіку 2005 г. прэзэнтавала справаздачу аб палітыцы ў дачыньні Беларусі; Асацыяцыя па міжнародных справах і варшаўская Фундацыя імя Стэфана Баторыя апублікавалі аналягічны дакумэнт у красавіку 2005 г.; у лістападзе зьявілася праца па Беларусі, падрыхтаваная парыскім Інстытутам дасьледаваньняў у галіне бясьпекі; у снежні лёнданскі Цэнтр эўрапейскіх рэформаў надрукаваў артыкул аб стасунках паміж ЭЗ і Беларуссю<sup>1</sup>. Гэтыя працы ілюструюць узростаўне цікавасьці да беларускай тэматыкі ў 2006 г.

<sup>1</sup> EU Democracy Assistance to Belarus: How to Make Small Improvements Larger and More Systematic? Points Foundation/Institute for Civic Diplomacy, March 24, 2005, <http://www.nadaciapontis.sk/en/11030>; Grzegorz Gromadski, Vitali Silitski, Lubos Vesely, Effective Policy Towards Belarus – A Challenge for the Enlarged EU, Stephan Batory Foundation, Warsaw & Association for International Affairs, Prague, April 2005, <http://www.batory.org.pl/english/intl/pub.htm#belarus>; Changing Belarus, edited by Dov Lynch, Chaillot Paper 85, The European Union Institute for Security Studies, November 2005, <http://www.iss-eu.org/chaillot/chai85e.html>; Urban Ahlin, The EU Needs a Policy on Belarus, CER Bulletin, issue 45, December 2005/ January 2006, [http://www.cer.org.uk/articles/45\\_ahlin.html](http://www.cer.org.uk/articles/45_ahlin.html).